



ZPRAVODAJ

SPOLEČNOSTI BEDŘICHA SMETANY

SEKCE SPOLEČNOSTI NÁRODNÍHO MUZEA

2009

ZPRAVODAJ

SPOLEČNOSTI BEDŘICHA SMETANY

SEKCE SPOLEČNOSTI NÁRODNÍHO MUZEA

číslo 4

Praha, prosinec 2009

<u>Obsah</u>	<u>str.:</u>
Pořady Společnosti Bedřicha Smetany v roce 2009:	
Beseda s A. Brisceinem o inscenaci Prodané nevěsty v pařížské Opeře	3
Pietní vzpomínka u hrobu Bedřicha Smetany	4
Smetanovská jubilea roku 2009	5
Josef Bohuslav Foerster a Sever	6
Ku 150. výročí úmrtí první choti Bedřicha Smetany – Kateřiny roz. Kolářové	8
Zájezd do Smetanovy rodné Litomyšle	14
Málo známé souvislosti: B. Smetana – Jaroslav Goll - Klementina Kalašová	15
Valná hromada Společnosti Bedřicha Smetany s volbou nového výboru	17
Smetanova Libuše	18
Beseda se stálým hostem opery ND v Praze Valentinem Prolatem	19
Koncert k životnímu jubileu místopředsedy SBS	20
Adventní setkání v Národním muzeu ke 150. výročí narození J. B. Foerstera	22

Editor: Dr. Václav Němec

Fotografie: H. Hruběšová, J. Plecítá, archívy

*Členství ve svazku SNM přináší různé výhody; jejich aktualizovaný přehled dostáváte ve Zprávách SNM. Pro využití všech výhod **je třeba prokazovat se členskou legitimací Společnosti Národního muzea a dokladem o zaplacení členského příspěvku na běžný rok. Uchovávejte proto oba dokumenty a v případě potřeby je mějte při sobě!***

Výbor Společnosti Bedřicha Smetany pracuje po valné hromadě 9. 6. 2009 ve složení: Prof. Jan Novotný (předseda), Dr. Václav Němec (místopředseda a jednatel), PhDr. Olga Mojžíšová (vedoucí Muzea B. Smetany), PhDr. Drahomíra Čáslavská, MgA. Jitka Čechová, PhDr. Božena Dlouhá, Mgr. Radka Habánová, Hana Hruběšová.

Doporučené spojení s představiteli SBS: během pořadů v Muzeu Bedřicha Smetany

Doporučené spojení s představiteli SNM: uvedeno ve Zprávách SNM

Beseda s tenoristou ND Alešem Brisceinem o poslední inscenaci Prodané nevěsty v pařížské Opeře

Dne 3. února 2009 se konal první a hned velmi úspěšný pořad SBS v novém roce. Hostem byl tenorista ND Aleš Briscein, který se podílel rolí Jeníka na nedávné inscenaci Smetanovy Prodané nevěsty v Paříži. Na besedu přišel také fotograf pan Horník, který přinesl řadu fotografií z pařížské inscenace, takže si o ní každý mohl udělat i vizuální představu.



Sbor v pařížské inscenaci Prodané nevěsty

Přestože pan Briscein přišel po zkouškách Eugena Oněgina a

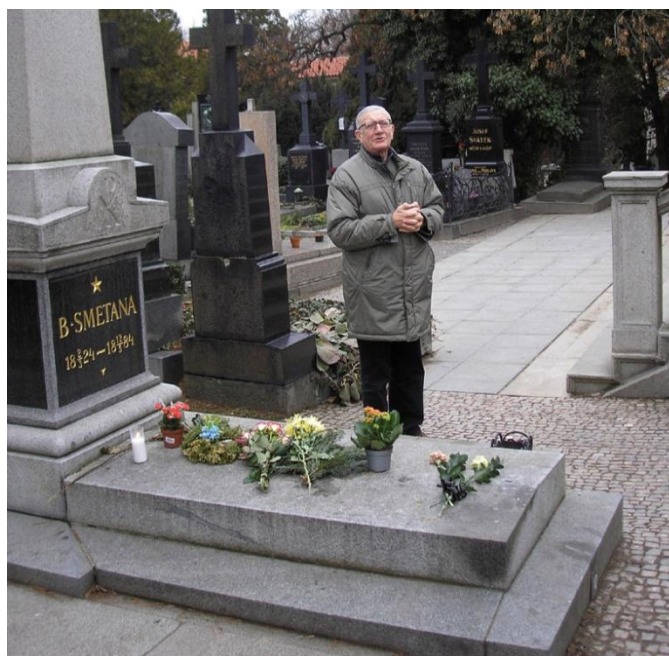


Rusalky (před chystanými premiérami v ND), celé půldruhé hodiny vyprávěl o inscenaci, o tom, jak se k roli do Paříže dostal, o atmosféře v divadle. Také odpovídal na četné dotazy z řad členů SBS, kterých se sešlo tolik, že židle nestačily. Na závěr pak za doprovodu prof. Jany Nácovské zazpíval árii Jeníka. Besedu s Alešem Brisceinem moderovala PhDr. Olga Mojžíšová, vedoucí Muzea BS.

Hana Hruběšová

Pietní vzpomínka u hrobu Bedřicha Smetany

V den 185. výročí narození Bedřicha Smetany 2. března bylo opět uspořádáno pietní shromáždění u skladatelova hrobu na Vyšehradském hřbitově. Promluvil na něm předseda SBS profesor Jan Novotný.



Smetanovská jubilea roku 2008

Dne 3. března v Muzeu B. Smetany pohovořil Dr. Václav Němec o letošních výročích významných událostí v životě B. Smetany:

1829: stále v rodné Litomyšli, začíná chodit do školy a učí se hrát na housle a na klavír;

1839: rodina žije v Růžkových Lhoticích, Bedřich po 3 letech přechází z gymnázia v Německém Brodě na Akademické gymnázium do Prahy;

1849: 27. srpna sňatek s Kateřinou Kolářovou;

1859: prudké zhoršení zdravotního stavu Kateřiny - Smetana opouští s rodinou Göteborg, cestou v Drážďanech manželka 19. dubna umírá; v červnu v Lipsku a Výmaru (návštěva u F. Liszta), v červenci osudové setkání s Betty Ferdinandiovou; 15. září odjezd do Göteborgu; ze skladeb: *Macbeth*, *Valdštýnův tábor*;

1869: působí jako kapelník Prozatímního divadla v Praze;

1879: žije v Jabkenicích; ze skladeb: *Blaník*, *České tance (II. řada)*, *Večerní písně*.

V hudební části pořadu se tradičně představil nositel Ceny Viléma Zítka z poslední Mezinárodní pěvecké soutěže Antonína Dvořáka v Karlových Varech (v r. 2008) – dvacetiletý basista Jan Šťáva z Brna. O uvedené soutěži pohovořil člen její poroty Dr. Jan Králík, CSc.



Jan Šťáva

Josef Bohuslav Foerster a Sever

V úterý 17. března ve spolupráci se Severskou společností byl do programu zařazen zvláštní pořad k probíhajícímu Roku tohoto skladatele (*1859), který patřil mezi nejvýznamnější ctitele Bedřicha Smetany a byl r. 1890 autorem knižní studie o Edvardu Griegovi.



Posluchači Pražské konzervatoře cellista Matouš Mikolášek a pěvkyně Hana Dobešová za klavírního doprovodu profesora Pavla Matyáše procítěně přednesli Foersterova Tři nokturna pro sólový hlas, sólové violoncello a klavír, op. 163.

Foersterova knížka o 45 stranách byla vlastně zamýšlena jako příprava pražského publika na Griegovu návštěvu. Foerster se neomezil na biografická data, ale pozornost věnoval též jednotlivým skladbám a jejich rozboru. Publikace vyšla v roce 1890 v edici Hudební rozhledy. V našich poměrech to bylo unikátní seznámení s žijícím skladatelem, který ještě zdaleka neuzavřel své dílo. Ukázalo se však, že šlo dokonce **o první ucelenější publikaci o Griegovi na světě!** V Griegově archívu v Bergenu lze na prstech jedné ruky spočítat publikace (nikoli ovšem novinové články), které byly o něm napsány do poloviny devadesátých let. Griegovi byla doručena Foersterova knížka s vlastnoručním Foerstrovým francouzským věnováním. Foerster neskrýval své hluboké sympatie ke Griegovi – učaroval mu nepochybně též národní ráz jeho hudby, který mu připomínal *nejlíbeznější strunu na harfě Hospodinově* - milovaného Bedřicha Smetanu. To ho vedlo i k tomu, že na své první klavírní trio (op. 8), které v té době vydala Urbánkova firma, připsal dedikaci Edvardu Griegovi.



Dr. Olga Mojžíšová, Míla Smetáčková, doc. Lidmila Němcová, Dr. Václav Němec a Smetanův pravnuk Ing. Petr Heydušek po ukončení pořadu J. B. Foerster a Sever

Po krátkém přivítání vedoucí Muzea Dr. Olgou Mojžíšovou a doc. Ing. Lidmilou Němcovou, která pořad připravila a moderovala, promluvila paní Míla Smetáčková, místopředsdkyně Společnosti J. B. Foerster a vedoucí organizačního výboru Jubilejního roku JBF. Vyznala se ze svého vztahu ke skladateli, kterého mohla ještě poznat osobně. Připomenula, jak její manžel Dr. Václav Smetáček dirigoval Foersterovy skladby, z nichž *4. symfonii c-moll*, suitu *Cyrano z Bergeracu* a v posledních měsících života také symfonickou báseň *Jaro a touha* a suitu *Ze Shakespeara* nahrál na gramofonové desky. Nezapomenutelným zážitkem pro ni byly a dosud jsou Foersterovy paměti (*Poutník a Poutník v cizině*), které doporučila k přečtení nejen pro poutavé vylíčení skladatelovy bohaté životní cesty, ale i pro krásu slova a cenné kulturní svědectví. Hlavním bodem programu byla přednáška Dr. Václava Němce o vztahu J. B. Foerster k Severu (výťah).

Závěrem zazněla ze zvukového záznamu Foersterova *Norská balada* na slova Julia Zeyera – jeden z mistrovských melodramů, v nichž skladatel navázal na zakladatelské dílo Fibichovo a mistrně přiblížil severskou krajinu, rozčeřené jezero s tajemným šuměním vod, podmalovávající dramatický příběh kletbami sudiček zasažené královské dcery a obelstěného vodníka. Připojený melodram *Tři králové* na text Sládkův připomenul jemnou zmínkou nadcházející svátek patrona umělce i jeho předků – sv. Josefa. Nadšení účastníků podvečera je důkazem, že Foersterova hudba i dnes působí silným etickým nábojem.

Ku 150. výročí úmrtí první choti Bedřicha Smetany Kateřiny roz. Kolářové

Další pořady připomněly 150. výročí úmrtí první choti Bedřicha Smetany – Kateřiny roz. Kolářové. Přímo ve výroční den - v neděli 19. dubna odpoledne - to byla pietní vzpomínka u jejího hrobu na Olšanských hřbitovech (v odd. II - 2 – 590), již se zúčastnilo i několik jejích přímých potomků a dalších členů Smetanovy rodiny.



V úterý 28. dubna v Muzeu následoval vzpomínkový pořad, během něhož Dr. Václav Němec pohovořil o životních osudech paní Kateřiny s úryvky jejích pamětí; zazněly též nahrávky Smetanových skladeb spojených s její osobností (klavírní cyklus Bagatelles et impromptus, 3. věta smyčcového kvartetu e-moll a árie pana Voka z Čertovy stěny „Jen jediná mne ženy krásná tvář tak dojala“).

Z projevu Dr. Václava Němce:

Skon paní Kateřiny a její pohřeb uzavřely smutnou sérii úmrtí, která postihla mladou Smetanovu rodinu. V r. 1853 zemřel otec Kateřiny, o rok později druhorozená dceruška Gabriela (stalo se tak během letního pobytu na Moravě v Týně nad Bečvou), v dalším roce 1855 prvorozená Bedřiška (jejíhož odchodu Smetanovi zvláště želeli), po necelém roce čtvrtá Kateřinka (nedožila ani celý rok). V té době Smetana odjel na první – zkušební – sezónu do Göteborgu. Kateřina – v nevalném zdravotním stavu (tbc) - zůstala doma s jedinou dceruškou, která jim zbyla – Žofií. Krátila si čas vzpomínáním a dokonce ty vzpomínky zapsala; vznikl tak cenný dokument, z něhož ještě uvedeme několik ukázek.



Pár dnů po Smetanově návratu z prvního švédského pobytu do Čech – kde mimochodem zastihl Žofinku nemocnou – došla zpráva o úmrtí jeho otce a Bedřicha (též lehce onemocnělého) čekala cesta na další rodinný pohřeb do Nového Města nad Metují. Na podzim onoho roku 1857 odjela do Švédska celá rodinka ještě s doprovodem Kateřininy sestry. Zůstali v Göteborgu příští rok i přes léto. Křehké zdraví Kateřinino přes veškeré pohodlí, jež jí tam manžel mohl poskytnout, se počátkem roku 1859 začalo povážlivě zhoršovat. Začátkem dubna byla do Švédska povolána ještě Kateřinina matka. Bylo rozhodnuto předčasně ukončit působení v Göteborgu. Prognózy byly velmi chmurné, konec se blížil, ale Kateřina se chtěla vrátit do vlasti a být pohřbena v rodné zemi. 10. dubna odjeli všichni

z Göteborgu. Kateřinu museli na loď vynést a cestu pak několikrát přerušili, aby si mohla odpočinout a nabrat trochu sil pro další úsek pro ni tak namáhavé cesty. Tak dorazili do Drážďan. V Praze už byl avizován příjezd, ale přesto bylo nutno znovu se zastavit – shodou okolností ve městě, které si už dříve manželé Smetanovi oblíbili. Další dramatické události zapsal Smetana do svého deníku (dále uvedený text přeložil z německého originálu V.N.):

16. dubna 1859: *Dnes ráno jsme si mysleli, že už se blíží její konec, a střídavě jsme u ní bděli. Byla velice mdlá. Poslal jsem do Prahy telegrafickou depeši p. Sommerovi, aby nás tam dnes nečekal.*

17. dubna: *Ráno mne v hotelu vzbudil p. Koch z Göteborgu. Je tady v Drážďanech s p. Åkermanem, aby navštívili nemocnou manželku p. Åckermana, která tu ležela po celou zimu. Četl o mém příjezdu v novinách. – Večer jsem si nemohl odepřít požitek navštívit v divadle provedení Händelova Josua a 2. symfonie Beethovenovy – symfonii dávali nepřekonatelně.*

18. dubna: *Katty bylo včera lépe, jak jsme očekávali. Přesto dnes je zase velice slabá a při nejmenším pohybu upadá do bezvědomí. Pohled na ni je politováníhodný a rozdírá mně srdce.*

19. dubna: *Dokonáno jest! - - Katty, moje drahá vroucně milovaná žena dnes časně ráno zemřela, kolem 5. hodiny, klidně, aniž bychom něco věděli – až mne upozornilo ticho. S Bohem, anděle! – Mrtvola mé drahé Katty byla večer odvezena pohřebním vozem na nádraží. Po celý den měl jsem hrozně moc pobíhání k zajištění mrtvoly, takže večer jsem byl zcela unaven, protože musela být uložena a převlečena do rakve. Také matka měla mnoho pobíhání k opatření pohřebních záležitostí atd.*

20. dubna: *Dnes v noci okolo půl jedné jsme konečně odcestovali dále. Koch z Göteborgu zůstal s námi až do odjezdu. Předtím jsme ještě měli kvůli ubytování disputaci se správcem (hotelu) Zur Stadt Leipzig, který dost nestydatě požadoval za 5 dnů 73 zlatých. Nakonec vzal 63. Musel jsem zůstat v Podmoklech (Bodenbachu – dnes Děčín), protože odeslání rakve jako spěšniny bylo příliš drahé a tak byla vezena v nákladním prostoru.*

22. dubna byla Kateřina pohřbena na Olšanech. Podle některých autorů to byl hrob Smetanových dcerušek – Bedřišky a Kateřiny; nejsem si tím zcela jist, dcera Kateřina není vedena v evidenci hřbitova. (Dokonce nová informační tabule blízko hrobu mylně uvádí, že paní Kateřina byla matkou pouze tří dětí.)

Přibližme si nyní osobnost paní Kateřiny: Narodila se 5. března 1827 – byla tedy o 3 roky a 3 dny mladší než Bedřich Smetana. Její otec byl inspektorem finanční stráže, pocházel však z rodu, který dal národu známé dramatické umělce: např. jeho bratrem byl režisér a herec Josef Jiří Kolár – vynikající osobnost pražského divadelního života, velice vzdělaný člověk, který též překládal Shakespearova dramata (s B. Smetanou se později sešel ve správě Prozatímního divadla). Je zřejmé, že rodina dbala na úroveň vzdělání a kulturního života. Rodným městem Kateřiny byly Klatovy, na něž se však později nemohla upamatovat, její otec byl brzy přeložen do Jindřichova Hradce. Kateřina píše (v dalších citacích jde o můj překlad německého textu, který byl napsán nesmírně úhledným, ale někdy velmi obtížně čitelným švabachem): *Tady vlastně teprve začal můj život. Tu jsem prožila nejkrásnější dobu svého dětství, bez problémů, veselá, ano – až nevázaně veselá vstupovala jsem do světa. Bydleli jsme na náměstí, v krásném domě, a - pokud si vzpomínám - žili jsme velice zábavně. Mí rodiče chodili často do společnosti na návštěvy nebo na procházku a obyčejně brávali sebou mne i mého staršího bratra Karla. Vzpomínám si jen na jednu přítelkyni, kterou jsem tehdy měla; byla to Betty Smetanová, dcera sládka. Její rodiče se velice spřátelili s mými. Též můj bratr Karel si našel kamaráda na hraní v bratru Betty – Bedřichovi, jehož jsem ráda vídávala, ale který mně nevěnoval žádnou pozornost a dokonce se mně vyhýbal, protože já jsem byla malým větroplochcem, zatím co on – žádaným moudrým chlapcem.*

V dalším textu Kateřina popisuje své styky se Smetanovou rodinou. Uvádí, jak jí říkali „divoká Katty“. Smetanovi žili v Jindřichově Hradci od r. 1831 do r. 1835, kdy se přestěhovali do Růžkových Lhotic a později do Obříství. Také Kolářovy čekalo další stěhování – do Plzně. Bedřich jako student se přes tehdejší Německý Brod a Prahu nakonec též dostal do Plzně, kde dokončoval pod dohledem svého mnohem staršího bratrance profesora Smetany středoškolské studie a kde se tedy opět sešel s rodinou Kolářovou, u níž dokonce po určitou dobu bydlel. I když ještě procházel – jak odpovídalo jeho věku – různými přelétavými sympatiemi k místním dívkám, nakonec se jeho zájem soustředil právě na dospívající Kateřinu, která po část Smetanových studií v Plzni asi ani nežila u svých rodičů. Kateřina byla velmi dobrou klavíristkou a s Bedřichem ji sblížila hudba - hrávali čtyřruční skladby. Na citová vzplanutí Bedřichova reagovala tehdy spíše zdrženlivě. Oba dva mladí lidé se v r. 1843 dostali do Prahy, kde Kateřina chodila na hodiny klavíru k významnému pedagogovi Josefu Prokschovi. Její rodina se tehdy přestěhovala do Mladé Boleslavi, ale po několika letech se usadila v Praze (v Mladé Boleslavi po letech zemřela a byla pohřbena Smetanova matka). Na dalším osudu Smetanově se podepsala matka Kateřiny, když v Praze sledovala a tak trochu zařizovala jeho další kroky do života. Bedřicha přivedla k Prokschovi a upozornila ho na Smetanův mimořádný talent; měla podíl i na přijetí Smetanově do rodiny hraběte Thuna v roli domácího učitele hudby (což teprve umožnilo Smetanovi věnovat se teoretickému studiu hudby.)

Sbližování Bedřicha s Kateřinou a především prohlubující se zájem Bedřichův o milovanou dívku našel odezvu také ve Smetanově tvůrčí činnosti v oné době. Už r. 1844 napsal za pobytu v zámečku Thunovy rodiny Bon Repos u Benátek nad Jizerou 8 cyklus klavírních skladeb Bagatelles et Impromptus. Kateřina r. 1847 převzala po Bedřichovi místo domácí učitelky v rodině hraběte Thuna. Bedřich se osamostatnil – jako pedagog – a ve svých 25 letech dokončil proces dospívání uzavřením sňatku s Kateřinou. Tuto událost později Kateřina popsala:

27. srpen 1849 byl dnem naší svatby. Moje sestra Marie mne oblékla a byly jsme právě hotovy, když už se objevil kdosi z pozvaných hostů. Těch nebylo mnoho – chci je však jmenovitě uvést: mé přítelkyně Žofie a Jeni Bellotovy, jejich matka, družba Král – dobrý přítel Bedřichův, lesmistr Smollar společně s manželkou - jako první svědek vedle mého strýce Františka; tchyně s Bedřichem a jeho sestrou Betty - ti přijeli už o den dříve z Obřívství – a potom moji příbuzní. Protože mí drazí rodičové převzali veškeré starosti, byli všichni přítomní velmi uklidnění, zvláště pak já. Když se tak vzpomíná, lze velice pochopit, že tady jde o poslední znamení lásky našich rodičů, které nám dávají před naším vzájemným odloučením. Podle mého názoru právě tento okamžik musí být zvláště bolestný pro matku, když vydává své dítě nějakému muži, který se dostal k srdci tohoto dítěte. Pro něžnou matku musí být nekonečně útrpné přerušit nejužší spojení mezi matkou a dítětem, jde o obětování mateřské lásky a přitom se tato oběť má přinést radostně!

V 11 hodin jsme jeli do kostela sv. Štěpána, kde jsme ihned byli oddáni. Během oddávání jsem byla hluboce dojata a nemohla jsem se zbavit pláče. Bedřich mně tiskl ruku, aby mne uklidnil, což však mělo právě opačný účinek, plakala jsem ještě usedavěji a teprve po ukončení obřadu jsem opět nabyla klidu. - Když jsme přišli domů, měli jsme snídani a tím byla celá svatební slavnost u konce. V 1 hodinu odešli cizí hosté, později je následovali příbuzní, když předtím projevili svoji dobrou náladu zpěvem veselých písní. K obědu nebylo vůbec nic, protože nikdo už nemohl nic požit, my jsme si udělali procházku na bašty, abychom dostali chuť na večeři. Po večeři se šlo na kutě a tím se den uzavřel, ten den, který jsem si tak často představovala ve svých nejkrásnějších snech – jak rozdílný byl od těch představ! Ještě teď lituji, že tento sváteční den proběhl tak prozaicky. Snad je to otázka nedostatku prostředků, která často kalí nejkrásnější naděje a předvádí nám věci v jiné podobě, než jak je vytvořila naše fantazie. - Následujícího dne tchyně opět odjela a teprve teď jsem celý náš byt převzala do držení. Měli jsme společný byt s mými rodiči – ale bylo to zařízeno tak, že každá domácnost měla svoji polovinu pozůstávající ze tří pokojů, aniž by se muselo přijít do styku s druhou domácností. Uvedený byt byl na dnešním Václavském náměstí. Po popisu svatebních darů Kateřina v pamětech pokračuje: Když Bedřich spočítal svoji peněžní hotovost – obnášela kapitál 8 zlatých, s tím jsme začali naše domácí hospodaření. Kráčeli jsme vstříc budoucnosti vesele a bezstarostně, spoléhali jsme na Boha a on nás neopustil! - Následuje popis příjmů z vyučování, jež po-kryvaly potřeby domácnosti. Neměli služebnou, přicházela jen nějaká žena na úklid, vařilo se málo, zejména snídaně a večeře (což většinou obstarávala Kateřina), na obědy se chodilo do hostince. Kateřina píše: Mívali jsme leckdy společnost, a to taky – jak se říká – nóbl společnost; dobře se u nás bavili. Navštěvovali jsme taky divadlo, ba i bály. Zima tak prošla velice příjemně – i slunce štěstí ozařovalo naše manželství přátelsky. Byly též

chvilky naplněné malými mráčky – také tady bylo leccos jinak, než jak o tom snilo moje srdce. Zvláště mne mrzelo, že se z Bedřicha tak brzy a docela stal - - manžel... Byla jsem dost nemoudrá a vytýkala mu to, což tu věc vůbec nijak nezměnilo. Ó – kéž by přece jen každá matka své dítě před svatbou seznámila, jaký je rozdíl mezi milým a manželem a jak se máme chovat k tomu poslednímu; v tomto ohledu jsem vůbec nebyla vzdělána a - naladěna svým Bedřichem - vytvořila jsem si obraz svého manžela podle svého vkusu, podle svého srdce, ba podle svého charakteru – a když pak můj skutečný manžel byl někdy jiný, než jsem si představovala, byla jsem nespokojena! (Je vhodné si povšimnout, že Kateřina – asi po 6 – 7 letech manželství – nevytýká nic osobně Bedřichovi; jeho jednání pokládá za zcela normální a spíše si stěžuje, že ji na očekávaná úskalí začátků manželského soužití neupozornila vlastní matka.)

Přesuňme se nyní v zápiscích paní Kateřiny o 5 let dopředu – na začátek roku 1854; rodina už tehdy měla tři děti – tříletou Bedřišku, dvouletou Gabrielu (Jelčinku) a necelý rok starou Žofii. (Jak musely tři porody ve třech letech vysílit křehkou matku!) V oné době byly postiženy nemocemi jak paní Kateřina, tak i dceruška Gabriela (podle jiných poznámek šlo o atrofii); ve stonání se k nim přidala malá Žofie. Kateřina píše: *Museli jsme děkovat Bohu, že Bedřich zůstal zdráv a mohl plnit své povinnosti.*

V únoru se rodina přestěhovala do jiného bytu – v Celetné ulici. Pozůstával ze 3 pokojů, alkovny, předsíně a kuchyně. Kateřina se po určitou dobu cítila tak nedobře, že si i s manželem mysleli, že bude brzy následovat svého otce. Jeho úmrtí v předchozím roce sama označila za „počátek svého neštěstí“. Kateřina píše: *Lásku k mému otci jsem přenesla na svého muže a děti s nadějí, že mně pak opět bude zachováno dřívější štěstí. Také Bedřich mně sliboval nahradit otce – oba jsme si navzájem slíbili, že budeme života užívat v klidu a štěstí, protože je tak krátký a tak rychle ubíhá.*

Popíši teď zase přesně, jak probíhal náš tehdejší život. Bedřich byl skoro celý den zaměstnán hodinami. Po večeri ještě pracoval s nezměněnou pílí na symfonii, kterou chtěl dedikovat císaři Františkovi k jeho sňatku. Protože jsme při malém počtu žáků nemohli držet žádného dalšího učitele, vypomáhala jsem Bedřichovi s vyučováním. Na nějaké povyražení nebylo této zimy ani pomyšlení, zábavu jsme hledali jen doma.

U snídaně, oběda a svačiny jsme se shromáždili všichni. Při večeri obyčejně chyběly dětičky. Po vyučování jsem strávila skoro všechn čas ve společnosti dětí. Naše ložnice byla zároveň obývacím pokojem, ale jedlo se v dětském pokoji, který jsme už předtím udělali z velice světlé a krásné kuchyně. Kuchyň se nacházela v protější chodbě. Jelčinka spala s námi a malá Žofinka s Bedřiškou v dětském pokoji. Pohovku, kterou mým rodičům dala jedna paní, jež nám byla povinována díkem, jsem si vyprosila, protože můj dobrý otec na ní často podřimoval. Do-



stala jsem ji a stala se teď místem spánku pro Bedřišku. Tuto pohovku si zvlášť vybavuji, protože mně v mých vzpomínkách připomínala veliké štěstí a zároveň také neštěstí. Přeji si, aby tento kus nábytku stále zůstal v našem domě, protože sloužil všem mým drahým a milovaným jako místo odpočinku a zároveň místečko mazlení.

Ještě předtím, než jsme přicházeli ke snídani, bylo v dětském pokoji už všechno uklizeno, dětičky tam poletovaly a já jsem si musela pospíšet, abych je obsloužila k jejich spokojenosti. Zpravidla bývaly se snídani hotovy dříve než my. Tu se Bedřiška pomalounku připlížila a poprosila ještě o kousíček housky a když jej dostala, opakovala tuto prosbu ještě pro Jelčinku. Potom své sestřičce s nejpřátelštějším výrazem i slovy říkala: „Tu má Jelinka bydlí bydlí“ – tak nazývala malou Jelu. (Podtržená slova jsou v originále psána česky a dokazují, jak se v rodině mluvilo.) Malá si pak pečivo vzala s šelmovským výrazem z ručiček Bedřišky a utíkala pryč. To Bedřišku hodně pobavilo – obyčejně se tomu srdečně smála a my jsme se přidali. To se denně k naší potěše opakovalo – šelmovské oči Jelčinky a milounké chování Bedřišky nás vždycky naplňovalo radostí! - Po snídani si zpravidla Bedřiška s Jelčinkou spolu hrály na pohovce s malým nádobíčkem atd. Bedřiška vždycky projevovala pozornost k malé velmi vrtošivé Jele. Brala ohled na její nemoc a sama jí nijak neubližovala, když jí Jela něco provedla! Její největší radostí bylo, když mohla Jelu přimět ke smíchu. Sama se smávala nemálo každému komickému slovu nebo pohybu Jelčinky. Hlavně Bedřiška prokazovala vpravdě dětskou jasnou a zároveň jemnocitnou duši. - Po hraní Bedřiška uklidila všechny hračky do krabice k tomu určené a tu pak do příslušné přihrádky své skříňky. Jen zřídka se nechala k tomuto pořádku upomínat. - Před jídlem Jelčinka obyčejně spala, během této doby se Bedřiška zdržovala u mne v učebně a bavila se tak, aby naše vyučování nijak nerušila. Během oběda měla možnost bavit se se svým veselým tatínkem. - Po jídle – když to počasí dovolilo – jsme šli na procházku. Ke svačině jsme se vrátili domů a já jsem zůstala ve společnosti dětí až do večere, tj. až se uvolnil můj dobrý manžel. - Večer jsme trávili vespolek v zábavě, zvláště jsme museli – já a Bedřich – zabavit Jelčinku, protože ta se neměla k odchodu, který jsem však pokládala za potřebný k jejímu uzdravení. Přiměli jsme ji odejít tak, že jsme ji museli vzít za ručičky a tančit s ní. V těchto chvílích byla pak také Jelčinka spokojená a Bedřiška se zdála být šťastnou!

Po několika měsících Jelčinka zemřela a další 4 úmrtí v rodině následovala v krátkých intervalech až po ono tragické ráno v Drážďanech. Byla to pro paní Kateřinu léta velice bolestná a drásavé zážitky jí zřejmě nedovolily pokračovat vůbec v psaní pamětí, takže její zápisky končí u roku 1855.

Vloni jsme podrobněji sledovali další osudy Smetanovy v jeho druhém manželském svazku. Z některých Smetanových životopisů lze nabýt dojem, že jeho první manželství bylo mnohem šťastnější; domnívám se, že rozdíl nebyl nijak podstatný. Smetana citlivě vnímal a deníku svěřoval některé třeba i méně uvážené a unáhlené výroky obou žen. Kateřina mu samozřejmě vyhovovala též jako profesionální partnerka – výborná klavíristka. Je však známo, že si rovněž cenil úsudků, jež Bettina pronášela o jeho nových skladbách. V pozdějších letech si nesporně idealizoval svůj vztah ke Kateřině, čemuž dal výraz i ve svém díle.

Zájezd do Litomyšle v sobotu 16. května

Ráno nás všechny nemile překvapil prudký déšť, který nás provázel celou cestu. Všichni účastníci ale byli přesvědčeni, že počasí nám vyjde tak, jako vždy na každém našem výletu, a měli pravdu. Po krátkém "bloudění" cestou a nezbytnou přestávkou jsme dorazili do Litomyšle a zde už na nás vykukovalo sluníčko. Absolvovali jsme prohlídku zámku s výbornou paní průvodkyní, a protože bylo již po 12.00 hodině, šlo se na oběd do restaurace U Slunce. Zde nastal malý zádrhel, přestože jsme měli oběd objednaný 2 měsíce předem. Restaurace byla obsazená, ale vše se vyřídlilo a všichni - ač se zpožděním a ne najednou - se posilnili na další odpolední program.

Navštívili jsme pak rodný dům Bedřicha Smetany, položili u jeho busty květiny a po prohlídce jsme ještě společně navštívili krásně upravenou Klášterní zahradu a pak již každý trávil odpoledne po svém. Část účastníků navštívila Muzeum Josefa Váchala Portmoneum, část se odebrala na prohlídku Smetanova náměstí, kde je takřka každý dům spjat s nějakou významnou osobností. V Litomyšli právě probíhaly oslavy 750. výročí povýšení Litomyšle na město a tak byly na náměstí stánky, různé atrakce a bylo se na co dívat. Mnozí z nás se pak také zastavili u domku, kde žila Magdalena Dobromila Rettigová a zúčastnili se ochutnávky tradičních jídel připravených podle jejích receptů na právě probíhajících gastronomických dnech. Jídla připravili uznávaní mistři kulinářského umění podle receptů M. D. Rettigové. Myslím, že všem chutnalo. No a v 17.00 hod pro nás na náměstí přijel autobus a za krásného slunečného podvečera jsme se vraceli zpět do Prahy.

Hana Hrubešová



Málo známé souvislosti: Bedřich Smetana – Jaroslav Goll - Klementina Kalašová

Na vzpomínkovém pořadu 9. června promluvil Dr. Václav Němec o vzájemných vztazích těchto osobností u příležitosti 80. výročí úmrtí významného historika (který se právě před 100 lety stal prvním předsedou Sboru pro postavení pomníku B. Smetanovi) a 120. výročí úmrtí umělkyně, jejíž pěveckou kariéru nasměroval Bedřich Smetana. V hudební části pořadu došlo ke „světové premiéře“ nedávno objevených písní, které K. Kalašová složila na slova J. V. Sládka a J. Golla - za nastudování vděčíme konzervatoristce Elišce Bartůňkové (žačce prof. Jarmily Krásové) a paní Janě Nácovské. V rámci tohoto setkání byla uspořádána valná hromada Společnosti B. Smetany.



Jaroslav Goll (1846 -1929)



Klementina Kalašová (1850 – 1889)

Jaroslav Goll se narodil v Chlumci nad Cidlinou. Studia na filosofické fakultě Karlovy univerzity v Praze ukončil doktorátem v roce 1870. Pak učil na gymnáziu v Mladé Boleslavi, ale o rok později se začal věnovat vědecké činnosti v zahraničí. V letech 1874 - 1880 učil na Československé obchodní akademii v Praze. V roce 1875 se také habilitoval jako docent pro všeobecnou historii na Karlově univerzitě a stal se mimořádným členem Královské české společnosti nauk. V té době žil v Praze spolu se svým otcem i se svou starší ovdovělou sestrou a jejími synky. V roce 1872 poskytl svůj tehdejší dočasný byt v Mnichově Bedřichu Smetanovi, který tam tehdy zavítal v doprovodu Otakara Hostinského. Goll pak se Smetanou podnikl výlet do Salzburgu.

Klementina Kalašová prožila svá dětská léta v rodných Horních Beřkovicích, r. 1857 se přestěhovala do Roudnice n. L., kde se její otec stal městským lékařem. Byl sebevědomým, uvědomělým vlastencem, který miloval hudbu a zpěv. V r. 1865 zavezl Klementinu do Prahy – do hudebního ústavu Bedřicha Smetany. Začala s klavírem, ale Smetana si povšiml jejího hlasu a doporučil jí přejít na pěvecké studium ve škole Františka Pivody. V Praze studovala v letech 1865 – 1870; měla možnost se seznámit se studenty nebo mladými už vystudovanými umělci a vědci, kteří se v dalších letech zařadili mezi elitní osobnosti národa. Patřili k nim m. j. její krajan Otakar Hostinský (pozdější universitní profesor a významný smetanovec) a jeho přítel Jaroslav Goll. Výsledky obsáhlého výzkumu v archivních fondech dovedly k poznání, že právě Goll byl dosud neidentifikovaným idolem Klementiny. Jejich vzájemný vztah procházel určitými proměnami, zvláště když od podzimu r. 1870 pobývali většinou na různých od sebe vzdálených místech. Klementina se tehdy vydala do Ruska - v Petrohradu se zdokonalovala ve zpěvu u Henrietty Nissen - Salomanové (1819-1879). Tato švédská sopranistka zde působila od r. 1859; Bedřich Smetana se s ní setkal v době svého působení v Göteborgu a s jejími příbuznými navázal upřímné přátelství – byli to učitel Nissen a jeho neteř – známá paní Fröjda Benecke, později Rubensonová. V závěru pobytu v Petrohradě Kalašová vystoupila několikrát na scéně Dvorního divadla, ale již od května 1874 byla členkou italské opery v londýnské Covent Garden. Zdravotní problémy (rozedma plic) ji po určitou dobu vyřadily z aktivní činnosti a přiměly k rekonvalescenci v Alpách. Od roku 1876 opět střídavě působila na několika scénách v Itálii (kde se v Miláně dále pěvecky zdokonalovala u známého pedagoga Lampertiho), ve španělské Valencii, v Berlíně aj. Na poněkud delší pobyt do Čech přijela v létě r. 1879, na podzim téhož roku kromě několika koncertů vystoupila s velkým úspěchem na scéně pražského Prozatímního divadla. Pak absolvovala dvě turné do Ameriky – do Brazílie a do USA, kde vystupovala vedle špičkových pěvců té doby. Opět se vrátila v létě 1883, aby pak přijala angažmá v následující první sezóně definitivně otevřeného Národního divadla. Po jediné sezóně (celkem zpívala jen asi v 19 představeních) však Prahu opustila. (Profesor Goll byl od listopadu 1882 ženat – jeho manželka byla rovněž hudebně vzdělána.) Na jaře 1887 navštívila naposled Prahu při cestě z krátkého působení ve Lvově do Vídně, kde tehdy žila většina její rodiny. Na svém druhém turné po Brazílii podlehla 14. 6. 1889 epidemii žluté zimnice. Je pohřbena v Salvadoru. Ervín Špindler tehdy v roudnickém „Podřipanu“ napsal: *„Dojem celého jejího zjevu byl fascinující. Jako do zpěvu svého vdechovala celou svou duši a každou úlohu povýšila na výkon v pravdě umělecký, tak i v životě společenském vyzařovala tolik smavé laskavosti, půvabnosti, milostnosti, že kouzlem své mluvy, výrazem své tváře a lahodou celého svého zevnějšku opanovala vše vůkol sebe.“* Kalašová měla široké kulturní zájmy (též o výtvarné umění a o literaturu – zachovalo se cca 150 básní), ovládla výborně mnoho jazyků.

Zápis o valné hromadě Společnosti Bedřicha Smetany

dne 9. června 2009 v Muzeu B. Smetany

Valná hromada se uskutečnila v rámci vzpomínkového pořadu *Málo známé souvislosti: Bedřich Smetana – Jaroslav Goll - Klementina Kalašová* (k 80. výročí úmrtí významného historika a prvního předsedy Sboru pro postavení pomníku B. Smetanovi a ku 120. výročí úmrtí umělkyně, jejíž pěveckou kariéru nasměroval Bedřich Smetana). Valné hromady na závěr uvedeného pořadu se zúčastnilo 33 členů SBS (*prezenční listina*).

Jednání zahájil a řídil předseda SBS prof. Jan Novotný. Připomněl, že jde o první valnou hromadu Společnosti v období od r. 2006, kdy po dřívějším svazku s Českou hudební společností byla přijata jako sekce do Společnosti Národního muzea. Uvedl též krátkou vzpomínku na některé události z dřívější historie Společnosti.

Účastníci zvolili návrhovou komisi ve složení Hana Hrubešová – Jindřiška Císařová.

Místopředseda a jednatel SBS Dr. Václav Němec podal zprávu o činnosti v posledních letech. V každém roce je uspořádáno cca 10 akcí, přičemž se dbá na vyváženost pořadů věnovaných jak osudu života a celého díla Bedřicha Smetany, tak jemu nejbližších osobností a interpretů, a to v širokém kontextu národní i evropské kultury. Pravidelně se každý rok koná pietní shromáždění v den výročí Smetanova narození u jeho hrobu, navštěvují se Olšanské hřbitovy s připomínkou dalších členů jeho rodiny, libretistů a interpretů i jiných významných osobností spojených s jeho životem a dílem. Na konci každého roku sekce vydává Zpravodaj Společnosti Bedřicha Smetany, v němž jsou připomenuty a dokumentovány v tom roce uskutečněné akce. Na jaře každého roku SBS organizuje zájezd spojený s návštěvou smetanovských lokalit i jiných míst významných pro českou kulturu. Programy SBS pro 2. pololetí 2009 a výhledově pro r. 2010 se připravují v tradičním rozsahu. Finanční záležitosti SBS jsou součástí hospodaření SNM (zajišťuje členka výboru Dr. Drahomíra Čáslavská ve spolupráci s pokladníkem SNM).

Volby nového výboru SBS: Dr. Němec oznámil, že všichni členové dosavadního výboru jsou připraveni pokračovat v činnosti. Dr. Mojžíšová doporučila zvolit do nového výboru pracovníci Muzea B. Smetany Mgr. Radku Habánovou (která se zvolením souhlasí, avšak z rodinných důvodů se nemohla zúčastnit valné hromady). Účastníci valné hromady vyslovili souhlas s veřejnou volbou výboru en bloc a jednomyslně zvolili nový výbor ve složení: prof. Jan Novotný, dr. Václav Němec, dr. Olga Mojžíšová, dr. Drahomíra Čáslavská, MgA. Jitka Čechová, dr. Božena Dlouhá, Mgr. Radka Habánová, Hana Hrubešová.

Ve volné diskusi byla oceněna dosavadní spolupráce jednak s další sekcí SNM – Maticí Českou, jednak se Severskou společností (pořady organizované doc. Lidmilou Němcovou). Bylo doporučeno v této plodné spolupráci dále pokračovat.

Návrhová komise konstatovala (*samostatný zápis*) schválení činnosti výboru za uplynulé období, souhlas s předběžným plánem činnosti na 2. pololetí r. 2009, znovuzvolení dosavadního výboru SBS doplněného o Mgr. Habánovou i doporučení další spolupráce se Severskou společností a s Maticí Českou.

V závěrečném slovu předseda SBS prof. Novotný ocenil obecnou spokojenost s intenzitou a kvalitou pořadů SBS a vyslovil přesvědčení, že tato aktivita bude dále úspěšně pokračovat.

Zapsal: Dr. Václav Němec

Smetanova Libuše

Podzimní pořady byly zahájeny 29. září závěrečným dílem dlouhodobého operního cyklu, věnovaným Smetanově opeře Libuše. Ve svém úvodním slovu Dr. Němec připomenul také významné představitelky titulní role v souvislosti s jejich jubilei - Růženu Maturovou (1869 - 1938) a Marii Podvalovou (1909 - 1992).



Růžena Maturová



Marie Podvalová

V případě Libuše byla snaha o téma mimořádně slavnostní – původně v souvislosti s možnou korunovací českého krále, pak se zřetelem k apriornímu určení pro otevření Národního divadla. Proto zdrojem bájný starověk v podání tzv. rukopisů, v jejichž pravost se tehdy obecně věřilo. Pokud jde o libreto, Smetana pokračoval ve spolupráci s autory Dalibora Josefem Wenzigem a Ervínem Špindlerem. Práce na opeře nepostupovala asi tak rychle jako u předchozích oper – Smetana byl tehdy značně vytížen jako výkonný umělec – první kapelník Prozatímního divadla (šéf opery), na jehož bedrech spočívalo mnoho úkolů (k dispozici byl už jen „druhý kapelník“ a výjimečně snad nějaký host). Práci ukončil r. 1872, ale odolal všem pokušením uvést operu ještě před otevřením Národního divadla (v době po ohluchnutí – než se vyřešila otázka jeho hmotného zajištění – mohlo jít dokonce i o přímý a potřebný finanční efekt!).

Beseda s Valentinem Prolatem

Dne 13. října se konala beseda se stálým hostem opery Národního divadla v Praze tenoristou Valentinem Prolatem – především o jeho smetanovských rolích. Narodil se v Minsku a absolvoval Státní konzervatoř v Petrohradě. V roce 1991 ho pozvalo Národní divadlo v Praze, aby ztvárnil roli Rudolfa v Pucciniho Bohémě, a od té doby zde nastudoval na 30 operních rolí. Často vystupuje na zahraničních operních i koncertních pódii, pravidelně hostuje ve Vídni. Pořad moderovala vedoucí Muzea Bedřicha Smetany PhDr. Olga Mojžíšová. Umělec zazpíval i ukázky ze svého smetanovského repertoáru, na klavír doprovázela Jana Nácovská.



Valentin Prolat patří mezi přední operní pěvce působící v České republice, kde mu také byla v roce 2000 udělena prestižní Cena Thálie za mimořádné ztvárnění Verdiho Dona Carlose na scéně Národního divadla v Brně. Ze smetanovského repertoáru nastudoval v Praze Jeníka v Prodané nevěstě, Dalibora, Lukáše v Hubičce a Jarka v Čertově stěně. Jeníka zpíval m. j. také v Ženevě.

K životnímu jubileu místopředsedy a jednatele SBS

Dne 24. listopadu Společnost uspořádala malý koncert k 80. narozeninám místopředsedy, jednatele a zakládajícího člena SBS (od roku 1944) **Ing. RNDr. Václava Němce, CSc.** Jubilant byl profesionálně činný v oboru přírodních a technických věd. Specializoval se na nový obor matematické geologie (zvláště modelování ložisek nerostných surovin), dlouhá léta byl funkcionářem Mezinárodní asociace pro matematickou geologii. V současné době rozvíjí ve světovém měřítku nový obor geoetiky a v této souvislosti je viceprezidentem Asociace geo-vědců pro mezinárodní rozvoj. - Od dětství čerpal v rodinném prostředí impulsy ve vztahu k hudbě a jejím dějinám. Matka byla koncertní pěvkyní. Rodina se stýkala s vynikajícími představiteli hudebního života, z nichž někteří žili v přímém či blízkém sousedství (do r. 1934 Otakar Mařák, od r. 1938 J. B. Foerster). Dr. Němec sám se věnoval klavírní hře (u prof. Otto Haši). V době služby u vojenských jednotek PTP působil v pěveckém sboru svého útvaru. Od r. 2002 je místopředsedou a jednatelem Společnosti Bedřicha Smetany. Je členem výboru Společnosti Národního muzea. Věnuje se (především českým) dějinám hudby a z tohoto oboru v posledních letech publikoval desítky studií (o Klementině Kalašové, B. Smetanovi, A. Dvořákovi, L. Janáčkově, J. B. Foersterovi, E. Griegovi aj.).



Na levém snímku dole VN (1931) na zahradě Mařákovy vily (vlevo Mary Cavan-Mařáková, uprostřed maminka VN, stojící chlapec - adoptovaný syn manželů Mařákových). Na snímku vpravo VN (1944) s J. B. Foersterem a se svým otcem.



Při slavnostním přípitku (zleva): předseda SBS prof. Jan Novotný, Smetanův pravnuček Ing. Petr Heydušek, Adam Plachetka, Jana Nácovská, doc. Ing. Lidmila Němcová, CSc., Dr. Václav Němec, Dr. Jan Králík, CSc., režisér Josef Novák, Filip Bandžak.

Pořad zahájil předseda SBS profesor Jan Novotný zdravicí doplněnou o přednes Medvěda ze Smetanových Českých tanců. Pak se ujal moderování pořadu Dr. Jan Králík, CSc. Následovaly pozdravy předsedkyně Společnosti Národního muzea Dr. Petry Burdové, zástupkyně Matice české PhDr. Evy Ryšavé, místopředsedkyně Společnosti J. B. Foerster a paní Míly Smetáčkové, zástupce Smetanovy rodiny Ing. Petra Heyduška a režiséra Josefa Nováka. Promluvila také jubilatova choť doc. Ing. Lidmila Němcová, CSc. V hudební části programu za klavírního doprovodu Jany Nácovské excelovali dva mladí pěvci, kteří v minulých letech na mezinárodní pěvecké soutěži A. Dvořáka v Karlových Varech kromě jiných vysokých ocenění získali Cenu Viléma Zítka (udělovanou od r. 1999 manželi Němcovými): Adam Plachetka (2004) a Filip Bandžak (2006).

Adventní setkání ku 150. výročí narození J.B.Foerstera

Společný pořad SBS a Matice České v sobotu 12. prosince odpoledne v přednáškovém sále hlavní budovy Národního muzea v Praze se zaměřil zvláště na blížící se jubileum Josefa Bohuslava Foerstera (*30. 12. 1859). V kulturní historii národa je sice nejvýrazněji zapsán jako hudební skladatel, avšak jeho umělecké sklony byly všestranné a v literární oblasti se projevují jak vlastní činností, tak i jeho vztahy k předním představitelům české literatury, jejichž díla často zhudebňoval.

Dr. Němec ve své přednášce zdůraznil umělcův vztah k B. Smetanovi, jehož Foerster poznal osobně už v dětství; slyšel ještě pod jeho taktovkou Branibory v Čechách a Prodanou nevěstu i jiné opery, byl přítomen na premiérách Hubičky, Tajemství a Čertovy stěny, na premiéře Libuše účinkoval jako člen Hlaholu; byl na Smetanově pohřbu. Dokladem pochopení Smetanovy osobnosti i velké úcty k jeho dílu je projev, který Foerster jako mluvčí národa pronesl 2. března 1944 při zahájení Smetanových oslav (v den 120. výročí narození). Neměl už tehdy žádnou oficiální funkci, byl však řečníkem nejpožadovanějším a v kontextu tehdejší doby také nejodvážnějším. Na konci pátého roku tvrdé nacistické okupace se odvolával na francouzské autory Huga a Stendhala, Goetha citoval jako *básníka Fausta*. Četné poukazy na utrpení a údolí slz byly průhledným jinotajem a vlévaly tehdy naději a víru v konečné vítězství Pravdy, Dobra a Lásky:

Veliký básník Victor Hugo sevřel průběh lidského života v jednu lapidární větu: "Jeden den žítí, milovati a zemřítí." Je to, chcete-li, parafráze epitafu Stendhalova: "Visse, scrisse, amo." Žil, psal, miloval. Tak vypadal vně i život toho velikého, předraženého českého umělce, kterého si vděčně připomínáme v dnešní památný den. Žil, psal, miloval. Žil, aby sloužil, psal, aby rozdával krásu, miloval, aby oblažil a roznítil naše srdce.

"Ze všech největší je láska." Toto hluboké, apoštolské slovo se mělo osvědčiti také v životě Smetanově. Neboť z tohoto posvátného zdroje, z něhož se zrodilo vše dobré a veliké na této zemi, z lásky důvěřivé a důvěřující, obětavé, vše očekávající a vše dávající, čerpal náš drahý Mistr sílu, víru i naději.

Od dětství miloval pravdu, miloval spravedlnost. Od dětství miloval krásu, pevně věře v její očištnou moc, od dětství miloval svůj národ a vlast, jež dovedl hymnicky oslaviti a svým nesmrtelným dílem po celém světě proslaviti.

Leč v této mohutné a hrdinsky založené osobnosti přestoupilo vše obvyklé lidské míry. Smetanův život se odehrával osobitě a jedinečně, vyšinut z kolejí všednosti, a jedinečný byl i života toho plod a příklad.

Byl to život trpký. Život naplněný neúnavnou prací a nadlidským utrpením, ale třikráte požehnaný ve svém výsledku.

Orel sídlí sám v nedostupných výšinách. Velicí duchové žili vždy v osamění, ale žili svrchovaně odškodněni blízkostí Boha, jehož dílo se pokoušeli vyložit a uctít.

Ať se zahledíme v kteroukoli dobu do života Smetanova, od let jinošství až po vysoký věk, každá z nich nese mu bolest. Leč Smetana nepřestává věřit ve své veliké poslání, jeho srdce zůstává čisté, radostné a důvěřující. Jeho dílo roste z lásky k vlasti a z víry v spravedlnost a moudrost Vyššího řízení lidských osudů.

Je si vědom, že jen láska je plodná, a věří neochvějně s básníkem Fausta, že "cit je všechno".

Smetana není jen geniální umělec, je také předobry člověk. Jeho pohled vrací všemu prvotní utajenou krásu, odhaluje velikost i v zdánlivě nepatrném.

Je z rodu Mánesova, každý dojem vyznívá mu v zpěv. V jeho hudbě je věčné jaro, čistá krásu melodická, bujná vegetace hlasů, svérázná smělá harmonie a opojivý zvuk.

Každý genius přinesl světu svůj objev. Bedřich Smetana objevil českého člověka. Nejen v jeho typické podobě vnější - nýbrž - a to především - v jeho podobě niterné: objevil jeho srdce. A objeviv srdce, objevil věčnost.

Není pochybnosti: vše v údolí slz podléhá ustavičné změně, ale lidské srdce bije, miluje a trpí dnes stejně jako před staletími.

Je čas, abychom si plni vděčnosti uvědomili, že žijeme a budeme v hudbě žít ze Smetanova utrpení a z jeho lásky.

Jelikož vyplynula z horoucího, čistého citu, je hudba Smetanova nevadnoucí, nesmrtelná, věčná.

Bud' veleben Bůh, jenž dal českému národu Bedřicha Smetanu, bud' žehnán Bedřich Smetana, jenž dal českému národu - hudbu srdce!

V dalším výkladu byla připomenuta literární činnost Foersterova (paměti, eseje, básně, libreta k vlastním operám). Od r. 1884 se zabýval soustavně činností hudebně-kritickou. V pamětech napsal, jak pohlížel na úlohu kritika: „...nikoli odsuzovati, nehaněti ani nevychvalovati, ale raditi, vésti, upozorňovati, podtrhávati dobré, energicky potírati špatné a povrchně líbivé. Varovati, aby se do pořadu her

Národního divadla nevloudily věci lehké váhy, nehodnotné, byť i úspěšné, a co nejdůrazněji se opřítí tomu, aby byla do repertoáru uvedena opereta.“ V Hamburku Foerster pokračoval jako hudební referent (zejména Hamburger Nachrichten), ve Vídni v deníku Zeit. Pro etický náboj a noblesu, vysoce odborný základ i dokonalý evropský rozhled mohou být Foersterovy kritiky vzorem i v dnešní době.



*Manželé Foersterovi
v závětrří strašnické vily
v dubnu 1948*

(foto Václav Němec)

Foerster byl dokonalým Evropanem. Autentické výroky zaznamenal jeho žák Josef Plavec: *„Podepisujeme Goethovo i Lisztovo evropanství, ale nevzdáváme se svého češství, jež je k němu stupněm. Pro velkou myšlenku Panevropy bych byl zaujat mezi prvými jako člověk i křesťan, ale odmítám kosmopolitickou bezbarvost, z níž se nemůže zrodit žádná velká myšlenka. Český umělec se pozná podle citovosti, melodičnosti a serióznosti práce. Tuto tradici nesmíme opustit, neopičit se po černoších ani nikom jiném. Tou cestou by vzniklo jen paumění a ještě k tomu nečeské. Zaslechneme-li českou hudbu v cizině, je nám, jako by nás pohladila matka... Příslušenství k národu není tedy věcí překonanou, naopak, je slavnostně vážnou povinností!“*

Po výkladu Dr. Němce zazněly ze zvukového záznamu dva Foersterovy melodramy, a to *Norská balada* (na slova J. Zeyera z r. 1905) a *Tři králové* (na slova J. V. Sládka z r. 1920). Na závěr pořadu přítomní přešli na hlavní schodiště, kde Jitka Čechová zahrála dvě klavírní skladby ze Smetanova cyklu *Sny* a tři z nejznámějších českých koled, které si většina účastníků pořadu zazpívala.